

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ ЯК ОДНА ІЗ ФУНКЦІЙ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Вашкович В.В.

*Викладач кафедри господарського права
Ужгородського національного університету
м. Ужгород, Україна*

Людина як найвища соціальна істота на планеті може існувати виключно в межах соціетального простору, що обумовлює принципову та першочергову роль соціальних факторів у становленні й розвитку людства. Фактично необхідність справедливого впорядкування соціального простору як природна функція забезпечення життєдіяльності людської спільноти й привела до появи такого соціального інституту як держава. Невипадково й сьогодні, на початку ХХІ ст. домінуючий вплив на розвиток цивілізації здійснюють соціальні фактори, які охоплюють усі сфери економіки і в результаті призводять не тільки до зміни критеріїв суспільних потреб та домінуючих видів економічної діяльності, а й до трансформації загальнолюдських цінностей, в тому числі й загальних обрисів бажаної моделі соціальної держави. На сучасному етапі світового економічного розвитку загальносоціальна функція держави, що традиційно аналізувалася й реалізовувалася в межах якоїсь однієї країни набуває наднаціонального й транснаціонального характеру.

Тому саме сьогодні для України цей аспект набуває особливої актуальності, оскільки саме на сучасному етапі соціально-економічного розвитку проблема виходу з економічної і політичної кризи, винайдення справедливого суспільного устрою під проводом загальноприйнятої національної ідеї й встановлення ефективного балансу у системі «держава – суб'єкт ринкової економіки – громадянин» є однією з головних проблем сучасного державотворення. У глобалізованому світі третього тисячоліття лише ефективна реалізація людського потенціалу може дати шанс відбутися Україні як незалежній, цивілізованій державі.

Аналіз наукових досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що увага до формування системи соціальних функцій сучасних держав та моделей

їх реалізації пояснюється як наявністю усталених демократичних традицій у провідних країнах Європи, так і багатим досвідом використання правових інструментів в якості механізму соціальних перетворень. Наукові підходи до формування і розвитку соціальної функції держави спираються на роботи таких класиків як Дж. Б'юкенен-молодший, Ерік Ліндаль, Гуннар Мюндаль, Бертіль Улін, Ерік Лундберг, Андерс Аслунд, А. Мюллер-Армак, Пекка Сутела, Г. Еспін-Андерсен тощо.

У сучасній спеціальній літературі питанню про природу суспільних систем взагалі й соціальної сфери зокрема приділяється не дуже велика увага. Можна назвати невелике число сучасних публікацій, пов'язаних з теоретичним аналізом специфіки соціального, хоча наукова дискусія про характер соціальної сфери як виду системних утворень суспільства ведеться вже давно.

Для початку визначимося, що в нашому розумінні категорія «соціальне» характеризує якісно організовану сукупність суспільних відносин, тотожних економічним, політичним, духовно-ідеологічним, та іншим суспільним процесам, що виражає, відтворення підтримки й розвитку сутнісних чинностей людини як суб'єкта й об'єкта праці, пізнання й інших форм життєдіяльності. З іншого боку за великим рахунком дефініція „державність” якнайточніше характеризує організаційний стан суспільства, різні шаблі, які воно долає в своєму історичному бутті, та найголовніше – різні функції, які покладаються на цих етапах на державу.

Сучасний період розвитку людства характеризується тим, що його метою є всебічний розвиток людини, забезпечення умов її життя, прав і свобод. Дійсність пройнята ідеями гуманізму, пріоритету загальнолюдських цінностей, що знайшло своє відображення у сучасних найбільш розвинутих демократичних країнах. Держава повністю не зливається із суспільством, вона є організацією, яка певним чином відокремлена, інституалізована у вигляді механізму держави (державної системи), має власні закономірності становлення, функціонування та розвитку. Тому вивчення функцій держави повинно здійснюватись як з точки зору єдності держави й суспільства, так і їх відокремленості.

Спільна «робота», взаємодія суспільства та держави вилилася в те, що соціальна функція, як традиційно вважалось органічною складовою соціуму, була перенесена на державу.

Соціальна функція як вид державної функції розуміється різними авторами таким чином. О. Родіонова розглядає соціальну функцію держави як діяльність держави, яка спрямована на мінімізацію відмінностей в доступі членів держави до суспільних благ, з метою забезпечення стабільності соціуму. [5]

С. Калашников дає таке визначення, що соціальна функція держави є цілеспрямованою діяльністю держави із задоволення конкретних потреб людей.

П.М. Рабінович визначає соціальну функцію як таку, яка полягає в забезпеченні на всій території країни прав і свобод кожної людини і громадянина, створення умов для відтворення й розвитку людини, стимулювання творчого зростання людини, утілення в життя принципів соціальної справедливості. Держава регулює соціальні відносини. Під соціальними відносинами П.М. Рабінович розуміє всиановлення розміру мінімальної заробітної плати, контроль над страхуванням робітників, перерозподіл доходів на користь малозабезпечених, проведення заходів екологічної безпеки населення. [4]

О.Ф. Скакун визначає соціальну функцію, як створення державою умов, що забезпечують гідне життя людини. Цю функцію автор надалі визначає терміном «соціальна держава».

На думку О.Ф. Скакун поняття «соціальна держава» є плодом ХХ століття. Соціальна держава (держава соціальної демократії) — це сучасна політико-правова теорія, де слово «соціальна» несе велике значення навантаження: воно пов'язано із соціальним життям людей, підкреслює, що держава бере на себе турботу про матеріальний добробут громадян, здійснює функцію регулювання економіки з обов'язковим урахуванням екологічних вимог, забезпечує захист економічних і соціальних прав людини. [8]

У наші дні соціальна держава означає насамперед обов'язок законодавця бути соціальне активним в ім'я згладжування суперечних інтересів членів суспільства і забезпечення гідних умов життя для усіх за наявності рівності форм власності на

засоби виробництва. Держава стає органом подолання соціальних протиріч, урахування і координації інтересів різних груп населення, проведення до життя таких рішень, які б позитивно сприймалися різними верствами суспільства, її мета — за допомогою соціальної політики, забезпечення рівності та умов політичної співучасті об'єднати населення, стабілізувати соціальну (у тому числі правову) і економічну системи, забезпечити їх прогресивну еволюцію.

Отже, нашу думку, соціальна функція – це діяльність держави, яка спрямована на вирішення соціальних проблем суспільства.

Аналізуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що соціальна функція держави виступає для громадянина в якості соціальних стандартів життя або соціальних норм і нормативів.

Література:

1. Бульба В.Г. Соціальна функція держави як фундаментальна категорія державно – управлінської науки /В.Г. Бульба// Публічне управління: теорія і практика. – 2011. - № 4 (8). – С. 3-9
2. Галіцина Н.В. Що розуміти під категорією «соціальна функція»? /Н.В. Галіцина// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – 2015. - № 15. Том 1. – С. 69-73
3. Мертон Р. Социальная теория и социальная структура. /Р. Мертон. – М.: АСТ; Хранитель. – 2006. – 880 с.
4. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник. – Атіка. – 2001. – 176с.
5. Родіонова О.В. Социальная функция современного государства. /О.В. Родіонова. – М.: Юрлитинформ. 2010. – 228с.
6. Севрюков Д. Соціальна функція держави. /Публічне право. – 2013. - № 1 (9). – С. 296-301
7. Співак В. Поняття та цінності соціальної, правової держави /В. М. Співак // Держава і право. Зб. наук. праць. Вип. 7. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2000. — С. 466-476

8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. – Харків.: Консум. – 2001.
– С. 55-63